

اصالت سازمان

(اورگانیزاسیونسم)

نوشه:

دکتر فریدون کالران

جامعه‌شناسان

سرشناسه: کامران، فریدون، ۱۳۳۱ -
عنوان و نام‌پدیدآور: اصالت سازمان (اورگانیزاسیونیزم)
تالیف: دکتر فریدون کامران

مشخصات نشر: جامعه‌شناسان
مشخصات ظاهری: ۲۴۲ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۴۶۵-۰

وضعیت فهرست نویسی: فیا
موضوع: جامعه‌شناسی سازمانی
موضوع: Organizational sociology
موضوع: نظریه سیستم‌ها -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع: System theory -- Social aspects
موضوع: نظام‌های اجتماعی
موضوع: Social system

رده‌بندی کنگ: ۱۳۹۷ الف ۶۲/ک۲/۷۸۶/۴
رده‌بندی ری: ۳۰۲/۳۵
شماره شابشناسی ملی: ۵۱۶۲۸۳۵

جامعه‌شناسان

اصالت سازمان (اورگانیزاسیونیزم)
دکتر فریدون کامران

چاپ اول: ۱۳۹۷ تهران/ تعداد: ۲۰۰ نسخه
قیمت: ۳۷۰۰۰ تومان/ چاپ و صحافی دیجیتالی. نگیر
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۴۶۵-۰
همه حقوق چاپ نشر برای ناشر محفوظ است.

حروفچینی، نمونه‌خوانی و صفحه‌آرایی: جامعه‌شناسان
ویراستاری: گروه ویراستاری انتشارات جامعه‌شناسان

فروشگاه و نمایشگاه مرکزی:

تهران، خیابان انقلاب، روبروی درب اصلی
دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، پلاک ۲۱۷
کتاب‌فروشی جامعه‌شناسان
تلفن: ۶۶۹۵۹۶۸۰، ۶۶۰۰۰۰۵۱، ۸۱
تلفن دفتر نشر: ۶۶۹۶۹۶۲۰

این اثر، مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب
۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مولف
(ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

WWW.JAMEESHENASAN.COM
Email: Sociologists15@gmail.com

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	پیش‌نوشتار.....
۱۳	مقدمه.....
فصل یکم تعریف سامانه (مفهوم نظری سامانه)	
۲۸	تعریف سامانه (سیستم).....
۲۸	۱- تعریف کلی و ذهنی.....
۲۹	۲- تعریف جزئی و عینی.....
۳۰	- شروط وجودی سامانه‌ها.....
۳۰	- شرط اول: وجود ارتباط بین اجزا.....
۳۲	- اصول حاکم بر روابط درونی سامانه‌ها.....
۳۲	الف- اصل اول: قانونمندی.....
۳۷	ب- اصل دوم: هماهنگی.....
۴۰	ج- اصل سوم: اصل منطق و عقلانیت.....
۴۵	- شرط دوم: همبستگی و به هم پیوستگی اجزاء.....
۵۱	- شرط سوم: وابستگی اجزاء به هم.....

فصل دوم: انواع سامانه‌ها

الف- انواع سامانه‌ها با توجه به ارتباطات بیرونی‌شان..... ۵۶

۱- سامانه‌های بسته..... ۵۷

۲- سامانه‌های باز..... ۵۹

سامانه‌های خودانطباقی و الترابوکلی..... ۶۴

۱- سامانه‌های متعادل نسبتاً بسته و نگانتروپیک..... ۶۴

۲- سامانه‌های باز پیچیده و خودانطباق..... ۶۶

ب- تقسیم سامانه‌ها بر پایه ساختار درونی..... ۶۸

ج: تقسیم سامانه‌ها بر پایه کارکردشان..... ۷۳

د: تقسیم سامانه‌ها بر پایه شکلی‌شناسی شکل‌گیری‌شان..... ۷۶

فصل سوم: نسبت در سلامت ساختاری یا بیماری در نظام

سامانه‌ها

۱- تغییرات نامتناسب در رشد یا افول اجزاء عناصر سامانه‌ها..... ۸۳

۲- سرایت و انتقال بیماری..... ۸۸

۳- قطع یا نارسایی ارتباطات ساختاری..... ۹۱

۴- ناهماهنگی در کارکردهای زیر سامانه‌ها یا عناصر آنها..... ۹۴

۵- بی‌فایده‌گی ورکود ناشی از تغییر شرایط حاکم..... ۹۶

۶- اختلال در قوانین حاکم بر سامانه‌ها..... ۱۰۳

۷- بیماری‌های ناشناخته دوره‌ای به‌ویژه در ۱۰۶

فصل چهارم: قوانین حاکم بر نظام سامانه‌ها

- ۱- قانون میل به نیستی (فناپذیری)..... ۱۱۲
- ۲- قانون تعادل‌زایی (مقاومت در مقابل نیستی)..... ۱۲۸
- شاخص‌های تعادل..... ۱۳۵
- ۳- قانون تغییرپذیری و تکامل‌گرایی (انثروپی)..... ۱۵۲
- تناسب انثروپی با ساختارهای حاکم در سامانه‌ها..... ۱۵۵
- نظر بعضی از جامعه‌شناسان در خصوص تحول‌گرایی جامعه..... ۱۵۹
- ۱- کارل مارکس (۱۸۱۸-۱۸۸۳)..... ۱۶۰
- ۲- ابن خلدون (۱۳۳۲-۱۴۰۶)..... ۱۶۱
- ۳- اگوست کنت (۱۸۵۷-۱۹۴۸)..... ۱۶۱
- ۴- فردیناند تونیس (۱۹۳۶-۱۸۵۵)..... ۱۶۳
- ۵- هربرت اسپنسر (۱۸۲۰)..... ۱۶۳
- ۶- دور کیم (۱۸۵۸-۱۹۱۷)..... ۱۶۵
- ظرفیت تغییر جوامع..... ۱۶۸
- ۴- قانون انثروپی منفی..... ۱۷۲
- ۵- قانون خودکنترلی..... ۱۷۹
- سازوکارهای خودکنترلی در سامانه‌های اجتماعی..... ۱۸۲
- نهادها یا سازمان‌هایی که متولی سازوکار خودکنترلی در ۱۸۳
- اصول لازم برای حاکمیت سامانه خودکنترلی در ۱۹۰
- ۱- اصل اول: استقلال قوا..... ۱۹۱

- ۲- اصل دوم: اصل آزادی بیان..... ۱۹۲
- ۳- اصل سوم: آزادی مطبوعات و حذف سانسور..... ۱۹۴
- ۴- اصل چهارم: اصل تعدد احزاب ناهمگرا..... ۱۹۵
- ۵- اصل پنجم: اصل جدایی سازمان از سیاست..... ۱۹۵
- ۶- اصل ششم: انحصاری نبودن رسانه‌های جمعی..... ۱۹۷

فصل پنجم: رابطه سامانه اجتماعی با کنش‌های فردی

- تأثیر سامانه‌ها بر کنش‌ها و رفتار انسان..... ۲۰۲
- ۱- مفهوم کنش..... ۲۰۲
- ۲- زیرسامان‌های سر می کنش..... ۲۰۵
- ۳- ارتباطات سایه نتک بین زیر سیستم‌ها..... ۲۰۸
- ۴- سامانه‌های اجتماعی عامل جر کنش‌های فردی..... ۲۱۵
- ابزارهای مبادله در زیر سامانه‌های اجتماعی..... ۲۲۷
- نتیجه..... ۲۳۲
- منابع..... ۲۴۰
- الف: منابع فارسی..... ۲۴۰
- ب: منابع لاتین..... ۲۴۱

پیش‌نوشتار

اگر فرهنگستانی نباشد که واژگان علمی و اجتماعی جدید را ابداع و جایگزین واژه‌های بیگانه در زبان سیر قهقرایی طی خواهد کرد یا حداقل از قافله علم عقب خواهد شد. به کارگیری واژگان مناسب در یک نوشتار علمی به‌ویژه واژه‌های علمی می‌تواند یکی از دغدغه‌های نویسنده باشد. چراکه او می‌خواهد بتواند مطالبش به خواننده به همان گونه‌ای باشد که خود می‌اندیشد. به همین دلیل است که گاهی نویسندگان ترجیح می‌دهند از واژه‌های فرنگی به در ذہنیت خودشان جا افتاده و مصطلح شده‌اند، استفاده کنند. سیستم یکی از واژگان کلیدی این نوشتار است. که متأسفانه مدتی به دنبال معادل مناسبی برای آن بودیم. نخست واژه نظام‌واره را برگزیدیم، اما این واژه اگرچه به زبان ما نزدیک‌تر است، باز بیگانه می‌نمود. پس از واژه

سامانه استفاده شد، که گاهی به معنای سیستم از آن استفاده شده است. البته در این نوشتار ادعا نداریم که صرفاً از واژگان فارسی استفاده شده است. فکر می‌کنم در این دیار به‌جز فردوسی کسی نمی‌تواند چنین ادعایی داشته باشد، اما ترجیح دادیم حداقل واژه کلیدی را پارسی بنگام.

اگرچه چرخه کتاب به عنوان یک سامانه به هم پیوسته بسته شده است، اما احساس می‌کنم مطالب زیادی را ناگفته گذاشته‌ام. یک نویسنده هیچ وقت نمی‌تواند بر مطلب‌اش نقطه پایان بگذارد. چراکه هیچ‌کس نمی‌تواند خود را در حد کمال مطلوب بیابد. که این نشانه‌ای از کوتاه‌بینی یا بی‌پرده‌بگریم ناپردی است. فکر می‌کنم نویسنده در لحظه احتضار و مرگ (اگر فرصت انزایشیدن داشته باشد) خود را ناتمام‌تر احساس کند، و بیشتر حسرت انجام کارهای ناتمام را داشته باشد.

کتاب اصالت سازمان را نیز که نظریه جدیدی در جامعه‌شناسی مطرح می‌کند، نباید پایان یافته تصور کرد. اگر بخوایم روزی تک تک انواع سامانه‌ها بحث، و آنها را دقیقاً از دیدگاه اورگانیزاسیونسم تحلیل کنیم، به ناگفته‌های زیادی دست خواهیم یافت. اما بهتر است خوانندگان محترم رخصت بیشتری به من دهند، تا در فرصتی مناسب و بعد از اینکه مورد انتقاد و یا التفات صاحب‌نظران قرار گرفتیم، به

نگارش مکمل آن بپردازم. که البته اگر عمری باقی نباشد، آنرا به آیندگانی خواهم سپرد که به این مقوله اندیشه خواهند کرد.

قبلاً جامعه‌شناسان زیادی روی مقوله سامانه بحث کرده، و جامعه‌شناسی سامانه‌ای را مورد مطالعه و کنکاش قرار داده‌اند. اما آنچه که در این کتاب جدید است.

۱- استفاد از سامانه به عنوان ابزاری قدرتمند برای حرکت، دگرگونی و تحول از حالت‌ها فمند جامعه است. به عبارت دیگر شناخت سامانه‌ای (سامانیک) جاه به انداز قدرتمندی است که اگر انسان به ساختاردهی دقیق آن طبق مشخصه‌هایی که در این کتاب برشمردیم، دست یابد. قادر به توسعه، تحول و دگرگونی‌های عظیمی در جامعه خواهد بود.

۲- پیوند سیستماتیک و ارتباط لایتنام به سامانه‌ها به همدیگر اعم از اجتماعی، اقتصادی، فیزیکی، مکانیک، باتی، سماوی، هسته‌ای و به‌طور کلی طبیعی و مصنوعی و حقیقی و مجازی و... است، که بین همه آنها می‌تواند برقرار باشد.

در نگارش این کتاب کوشیده‌ایم از گزافه‌گویی و شرح و وصف زیاد مطالب در حد امکان اجتناب شود. البته این وسواس در اختصار‌گویی گاهی باعث سنگینی مطالب شده است و امیدوارم این سنگینی موجب گزفهمی نشود.

از تمام خوانندگان محترم انتظار دارم از نقد و نظرات خودشان
مرا بی نصیب نگذارند. آدرس اینترنتی نگارنده: Office@ostadypub.ir
است.

دکتر فریدون کامران

بهار ۱۳۹۷

www.ketab.ir